

Olvasás és információs műveltség¹

Az olvasáskutatók ma az olvasás és az íráskultúra visszaszorulása miatt aggódnak, miközben mások a gazdaság fellendülésének alapjaként, kitörési pontként az oktatást, a kompetencia-fejlesztést emlegetik, ami természetesen az olvasásra épül. Nincs is aktuálisabb téma, mint az olvasás vizsgálata.

Ez a cikk egy kutatási beszámoló: kérdőíves vizsgálat kiértékelése, tanulságok levonásával.

Kutatásom kezdetekor, a vizsgálat tárgyával kapcsolatban inkább pesszimista megállapításokkal találkoztam. A PISA-jelentések szinte minden dokumentumában szerepelnek az alapkompenciák hanyatlására, az olvasási kedv lanyhulására, a szövegértés nehézségeire utaló megállapítások. Erre mutatnak a Központi Statisztikai Hivatal² adatai is. „Annak ellenére, hogy a kutatók, a téma szakértői, az olvasáspszichológusok számára nem kérdés, hogy az olvasás nem csak szabadidő-eltöltés, hanem a tanulás és a munka világában való boldogulás fontos összetevője és feltétele, Magyarország lakosságának egy igen jelentős része gyakorlatilag sosem vesz a kezébe könyvet.”³

Magyarországon az első nagyszabású felmérés az olvasási szokásokra vonatkozóan 1964-ben készült. Ezt követően Gereben Ferenc olvasásszociológus által az ezredforduló táján készült kutatás az, amely az egész Kárpát-medencében mérte fel az olvasási szokásokat.⁴ 2005-ben pedig kollégája, Nagy Attila végzett kutatást a témában. 2013-ban az Ipsos Zrt. felmérte a 18-25 év közötti fiatalok olvasási szokásait, és az eredmény magáért beszél. A személyesen megkeresett 500 fő közül 7 százalék olvas naponta, 16 százalék heti rendszerességgel, 14 százalék havi rendszerességgel, 35 százalék ritkábban, mint havonta, végül 28 százalék soha.⁵

Az olvasás fontosságával mindenki tisztában van, azonban már a vizsgálatom során is számos korábbi eredménnyel találkoztam, amelyben bizonyítást nyert, hogy a fiatalok és az idősebb korosztály is egyre kevesebbet olvas, sőt, sokaknak a szövegértés is problémát okoz. Talán meglepő, de legtöbbit Indiában olvasnak az emberek, ott hetente majdnem 11 órát töltenek olvasással, Magyarországon mintegy 7 órát, a legkevesebbet Koreában olvasnak, mindössze 3 órát egy héten.⁶

Az olvasás és a könyvtárhasználat szorosan összefügg. A KSH 2013-ban készült felmérésének adatai szerint 2009/2010-ben a vizsgálatban részt vevők 83,5 százaléka nem járt az utóbbi egy évben-könyvtárban!⁷ Ezt az arányt támasztja alá az, hogy 2011-ben 2,3 millió regisztrált könyvtárhasználót tartottunk nyilván. Ha figyelembe vesszük, hogy egy könyvtárhasználó több könyvtárban is regisztráltathatja magát, akkor elmondható, hogy a lakosság 15-20 százaléka lehet valamely könyvtár beiratkozott olvasója.

Már a PISA 2000 és a PISA 2003 vizsgálat szerint is hazánk 15 éves diákjai olvasás-szövegértésben a fejlettebb világ országainak rangsorában az utolsó harmad elején található. A 15 éves magyar diákok közel fele nem érti jól az olvasott szöveget, vagyis önálló tanulásra képtelen.⁸ A szavak, a szöveg megértése mind több gondot okoz, mert egyre kevesebbet olvasunk. Az olvasás minőségének romlásához hozzájárul az a tény is, hogy a számítógépen történő olvasás nem olyan folyamatos, mintha könyvből olvasnánk. A virtuális térben gyakrabban lapozgatunk, így a szöveget széttördeljük, sokkal nehezebben értjük meg. „Egyre nagyobb erőfeszítésünkbe kerül a webes információk egységbe szervezése, a virtuális térben keletkező tudás egyre inkább felaprózódik, és légüres térben mozog. E kapcsolódási pontok eltűnése a túl sok rendelkezésre álló információ kezelhetlenségével egyetemben soha nem tapasztalt mértékben tette felszínessé az olvasást és a tanulást.”⁹

Marshall McLuhan a Gutenberg-galaxis, azaz a könyvkultúra miatt aggódott, amelynek helyét átveszi vagy már át is vette a képi kultúra. „Gutenberg-galaxis nemcsak a nyomtatott kultúra, hanem tágabb értelemben az írásbeliség metaforája is. A nyelv, a gondolkodás, az olvasás-írás kapcsolata kétségtelen, s beszélni, olvasni és írni csak az ember tud.”¹⁰ Ezért nélkülözhetetlen az olvasás. Az olvasás ügye minden embert érint, a lelki-szellemi indítékok kiművelése, a szókincs, a szövegértéssel való foglalkozás a legfontosabb a családon belül és azután az oktatásban.

Azonban a televíziózás és főleg az internethasználat térnyerése folytatódik, de a lakosság egyharmada még rendszeres könyv olvasó. „Az Európai Unió tagországaira kiterjedő felmérés adatai szerint a 26-64 év közötti uniós polgárok éves szinten legalább egy könyvet olvastak. Az elolvasott könyvek mennyiségét tekintve Finnország, Svédország, Észtország és Lettország ért el kimagasló értékeket, ahol a polgárok több mint 12 könyvet olvasnak évente.”¹¹ Magyarországon az olvasási szokásokat vizsgálva Nagy Attila által készített felmérés szerint – az alábbi adatokat figyelembe véve – szomorú a helyzet.

A könyv olvasás gyakoriságának időbeli változása¹² (A megkérdezettek százalékában)	1964	1985	2000	2005
Egy könyvet sem olvasott az utóbbi 12 hónapban	41	38	52	60,2

Tehát 2005-ben a megkérdezettek 39,8 százaléka olvasott el legalább egy könyvet. Milyen messze van ez a skandináviai 80 százaléktól! Érdekesek az amerikai adatok is! Az olvasási szokások gyorsjelentése szerint Amerikában a felnőtt lakosság 69 százaléka olvasott legalább egy hagyományos, papíralapú könyvet az elmúlt egy évben. Az átlag amerikai 5 könyvet olvas évente.¹³

Céлом a kutatással elsősorban az volt, hogy képet kapjak az olvasás, a könyvtár és az információs műveltség fontosságáról. Továbbá, hogy felmérjem, az emberek mennyire tartják fontosnak az olvasást, az információs műveltséget. Arra is választ szerettem volna kapni, hogy miként vélekednek a határon túli magyarok (elsősorban a Felvidéken élők, hiszen magam is az vagyok) arról, hogy a könyvtárak valóban segíti-e őket az identitásuk, anyanyelvük megőrzésében.

A vizsgálatban primer kutatást végeztem, mivel nem minden vonatkozásban találtam friss adatokat. Az olvasási és könyvtárhasználati részre vonatkozólag ugyan igen, de az információs műveltségre vonatkozólag nincsenek egységes felmérések. Információs műveltség tekintetében a jászberényi Szent István Egyetemen végeztek kutatást az informatikus könyvtáros hallgatók körében. A nemzetközi kutatásba 20 ország informatikus könyvtáros hallgatóit vonták be.¹⁴ A fent említetteken kívül a Pécsi Tudományegyetemen folyik kutatás, ennek eredményét kértem az egyetemtől, de egyelőre csak részeredményekkel rendelkeznek.¹⁵

Primer kutatásom eszköze a kérdőív, amelyet a Google kérdőívszerkesztőjével készítettem. A válaszadás megkönnyítése érdekében egyes kérdéseknél – szekunder kutatásra alapozva – felsoroltam válaszadási lehetőségeket, de lehetőséget biztosítottam az egyéni vélemény megfogalmazására is. A kérdéseket és a válaszokat nem minden esetben állt módomban leegyszerűsíteni, mert az a kutatás kárára vált volna. A kérdéstípusoknál használtam nyitott és zárt kérdést, ezeken belül szelektív (nominális skálakérdést), többváltozós kérdést, limitáló, ellenőrző, direkt és indirekt kérdést. A kérdőíves megkérdezés lebonyolítására egy hónapot szántam. A kérdőív kitöltésére 2014. február 6-a és 2014. március 7-e között került sor. A kérdőívet bárki kitölthette, akihez az eljutott és azt önkéntesen vállalta. A felmérés során a válaszadók azonosítására vonatkozó adatokat nem gyűjtöttem. A kérdőív összeállításakor arra törekedtem, hogy minél kisebb erőfeszítéssel legyen kitölthető, és a kezdőlapra beillesztett képpel, háttérrel motiválni szerettem volna a válaszadókat a kitöltésre. Az átláthatóság érdekében a kérdéseket sorszámoztam.

Azok a kérdőívek amelyek nem tartalmaztak adatokat, hiányosak voltak, nem kerültek feldolgozásra. A feldolgozás alapjául így 219 válasz szolgált; az alapsokaság mennyiségét megfelelőnek találtam. A kérdőív összesen 29 kérdést tartalmazott az alábbi négy főbb egységbe szerkesztve:

1. a kitöltő személyére vonatkozó kérdések;
2. könyvtárhasználati szokások;
3. olvasási szokások;
4. információs műveltség.

I. A kitöltő személyére vonatkozó kérdések

1. kérdés: nem szerinti megoszlás

A nők felülprezentáltak a mintában. A válaszadók 80 százaléka nő és csak 20 a férfi.

2. kérdés: Életkor szerinti megoszlás

A legtöbb válaszadó 26-35 év közötti, illetve 36-50 év közötti.

3. kérdés: Foglalkozás szerinti megoszlás

Mintánk a táblázatban feltüntetett adatok szerint rétegződött.

Foglalkozás	%
Vezető a versenyszférában	5,5
Vezető a közszférában	4,1
Alkalmazott a versenyszférában	14,2
Alkalmazott a közszférában	31,0
Vállalkozó	8,2
Tanuló	12,3
Álláskereső	4,6
GYED/GYES-en lévő	6,9
Háztartásbeli	1,8
Nyugdíjas	8,2
Egyéb	3,2
Összesen:	100

4. kérdés: *Iskolai végzettség szerinti megoszlás*

A megkérdezettek csupán 1 százaléka rendelkezik a legalacsonyabb iskolai végzettséggel (nyolc osztályt végzett), 4 százaléka szakmunkás végzettségű, 64 százalék az érettségizett, 7 százalék vett részt posztgraduális képzésben. A magasabb végzettséggel rendelkezők összesítése az alábbiak szerint alakult: 22 százalék rendelkezik bachelor, 27 master és 5 százalék tudományos fokozattal, 7 százalék egyéb végzettséggel. A minta tehát egyértelműen magasabban kvalifikáltakból tevődik össze.

5. kérdés: *A település típusa ahol életvitelszerűen tartózkodik*

A válaszadók jelentős többsége városlakó, 43 százalék él kis és közepes városban, 32 nagyvárosban, 23 jelölte meg a falut, községet és 1 százalék más településtípust.

6. kérdés: *Országok szerinti megoszlás*

A válaszadók 70 százaléka (153 fő) Magyarországon él, 25 százaléka (55 fő) Szlovákiában és 5 százaléka egyéb országot jelölt meg (Svájc, Románia, Görögország, Németország, Ausztria, Olaszország). Az arányosságra való törekvésem ellenére sem sikerült Magyarországhoz hasonló arányú válaszadót megszólítani Szlovákiában.

7. kérdés: *Anyanyelv szerinti megoszlás*

A megkérdezettek 98,2 százaléka magyar anyanyelvű, 1,4 százaléka szlovák és 1 fő jelölt meg egyéb nyelvet. A Magyarországon életvitelszerűen tartózkodók 99,3 százaléka

magyar anyanyelvű, a Szlovákiában élők 96,4 százaléka magyar és 3,6 százaléka szlovák anyanyelvű.

II. Könyvtárhasználati szokások

8. kérdés: Milyen kultúrák közvetítő intézményt látogat?

A kérdőívet megválaszolók véleménye alapján a leglátogatottabb kulturális intézmény napjainkban a színház. Könyvtárat a válaszadók 20 százaléka látogat; színházat 22, múzeumot 20, mozit a kutatásban résztvevők 20 százaléka látogat; művelődési házat 13 százalék jelölte meg, mint a leggyakrabban látogatott kultúrák közvetítő intézmény. Az elenyésző 1 százalék egyéb intézményt látogat. A fenti adatsor részben ellentmond a dolgozatban bemutatott KSH által publikáltaknak, hiszen az általuk közölt adatokból az tűnik ki, hogy a legnagyobb kultúrák közvetítő rendszer Magyarországon a könyvtári rendszer. A minta alapján elmondható, hogy **a könyvtárba járás nem élvez prioritást a kulturális tevékenységek között**, azonban megelőzi az összes többi.

9. kérdés: Beiratkozott tagja Ön valamilyen könyvtárnak?

A megkérdezettek 63,9 százaléka könyvtári tag. Összességében megállapítható, hogy a vizsgálat szerint a könyvtár a magasabban kvalifikált városiakok, jórészt középkorúak és a közszférában alkalmazottak körében kedvelt kulturális intézmény.

10. kérdés: Milyen gyakran látogat el a könyvtárba?

A kisvárosiak gyakrabban, hetente, a nagyvárosban élők ritkábban, havonta kétszer-háromszor, vagy csak egyszer látogatnak el a könyvtárba.

11. kérdés: Milyen szolgáltatásokat szokott igénybe venni a könyvtárban?

A különböző szolgáltatásokra előre megadott válaszok formájában kérdeztem rá. Az eredmény szerint a könyvtárban elsősorban igénybe vett szolgáltatás a könyvkölcsönzés saját állományból (28%). A minta könyvtárhasználat szempontjából kölcsönzés-centrikusnak mondható. A helyben olvasás, kutatás, böngészés is jelentős hányadot képvisel (17%). A rendezvényeken való részvétel a harmadik leggyakoribb tevékenység a mintában részt vevők véleménye alapján (10%), meghaladja a könyvtárközi kölcsönzést (7%), a sajtótermék figyelést (7%) és a számítógépes katalógusok használatát. A tájékoztató szolgálat igénybevétele – úgy tűnik – nem természetes a könyvtárlátogatók számára, csupán 5 százalék él ezzel a lehetőséggel. A könyvtári tagok 5 százaléka használ internetet a könyvtárban. A minta 4 százaléka veszi igénybe a fénymásolási, nyomtatási szolgáltatásokat, 3 százaléka kölcsönöz audiovizuális dokumentumot, 2 százaléka keresi fel a könyvtárat helytörténeti kutatás céljából. Annak ellenére, hogy az eMagyarország-pont, az e-Közszolgáltatások a modern közművelődési könyvtár által kínált szolgáltatások, csupán a minta 1 százaléka veszi igénybe. Szintén 1 százaléka használ helyben audiovizuális anyagot, veszi igénybe a NAVA-s szolgáltatást, és 1 százalék él a „könyvet hához” szolgáltatás lehetőségével.

12. kérdés: *Elsősorban milyen célból veszi igénybe a könyvtár szolgáltatásait, az alábbi válaszok közül melyikkel ért egyet?*

A könyvtárlátogató elsősorban művelődni szeretne a könyvek, könyvtári rendezvények, programok által (71 fő, 15%). A szabadidő eltöltéséhez 13 százalék használja a könyvtárat. A könyvtári tagok 12 százaléka tanul és fordul szakirodalomért a könyvtárhoz, 10 százaléka munkájához szükséges szakirodalomért megy. A látogatók 11 százalékának célja az élethosszig tartó tanulás a könyvtár által, 8 százalék a hobbija miatt keresi fel a könyvtárat. A könyvtári tagok 6 százaléka mondta magát „könyvbarátnak”; 4 százalék vélekedett úgy, hogy a könyvek utat adnak a tudáshoz, érdekérvényesítéshez, fokozzák a toleranciát, és célja ennek kielégítése a könyvtár által. A XXI. század kulskompetenciái között találjuk az olvasást, és „én is nagyon fontosnak tartom”, állítja a megkérdezettek 3 százaléka. Az interperszonális érintkezés előnyben részesítésének célját mutatja, hogy a könyvtári tagok 2-2 százaléka beszélget a könyvtárban ismerőseivel, vagy a könyvtárossal. 1 százalékuknak célja az olvasási készség fejlesztése.

13. kérdés: *Hozzásegíti Önt a könyvtár anyanyelvének ápolásához?*

Elsősorban arra kerestem a választ, hogy a Szlovákiában élő magyar anyanyelvű válaszadók hogyan vélekednek: a könyvtár hozzásegíti-e őket az anyanyelvük ápolásához. Ennek a kritériumnak 38 válasz felelt meg. A válaszadók közül 13 fő első helyre tette az „igen, hozzájutok magyar nyelvű dokumentumokhoz, folyóiratokhoz, periodikus kiadványokhoz” állítást. A további válaszok azonos arányban (3-3-3-3) kerültek az első helyre. Mivel csak három alkalommal válaszoltak úgy a megkérdezettek, hogy a könyvtár nem segíti őket hozzá anyanyelvük ápolásához, így a minta alapján megállapítható, hogy a könyvtár az anyanyelven biztosított tudás, ismeret és kultúra hozzáférhetőségi helye.

Hozzásegíti Önt a könyvtár anyanyelvének ápolásához?	%
Igen, hozzájutok magyar nyelvű dokumentumokhoz, folyóiratokhoz, periodikus kiadványokhoz	37
Igen, a könyvtárnak illetve a könyvtárosnak is mással nem pótolható szerepe van az alkotói életművek teljesebb megismertetésében, a szerzőkről kialakított kép életszerűbbé tételében	14
Igen, helyes normarendszert, magatartást, értékrendet állít elém	10
Igen, a magyarban a könyvtár szó pontosan jelzi, hogy miből áll a gyűjtemény. Általánosan fogalmazva a könyvtár az írott, papírlapú művekhez kötődik elsősorban, gyűjti, megőrzi azokat, ezzel biztosítja a magyar nyelvű könyvekhez való hozzáférést	26
Nem	6
Egyéb	8

14. kérdés: *Mi a véleménye, szükség van a könyvtárakra?*

A kérdésre adott válaszokat az alábbi táblázat szemlélteti. A válaszadók 99 százaléka szükségesnek tartja a könyvtárat!

Mi a véleménye, szükség van a könyvtárakra?	%
Igen, mert hozzájárulnak a korszerű műveltség megszerzéséhez	15
Igen, mert segítik a nemzeti kultúra, identitás megőrzését	12
Igen, mert a könyvtár a társadalom tudományos, kulturális és információs gazdaságának háttérintézménye	14
Igen, mert szükség van minden olyan intézményre, amely nem csak a tömegkultúrát népszerűsíti	12
Igen, mert az iskola mellett szükség van minden olyan intézményre, ahol olvasásra, élményszerű olvasásra ösztönzik már a gyermekeket is	16
Igen, mert a társadalom szellemi intézménye, ismeretgazdálkodó, tudásgazdálkodó közösségi tér	11
Igen, mert segítik az egyént az élethosszig tartó tanulásban	11
Igen, mert szeretek olvasni, de nincs meg az anyagi lehetőségem, hogy gyakran új könyvet vegyek	8
Nincsen, mert magát az olvasást nem tartom fontosnak, anélkül is boldogul az ember	0
Nincsen, mert a számomra fontos és szükséges dolgokat az interneten keresztül elérem, megtalálom	0
Nincs szükség könyvtárakra	0
Egyéb	1

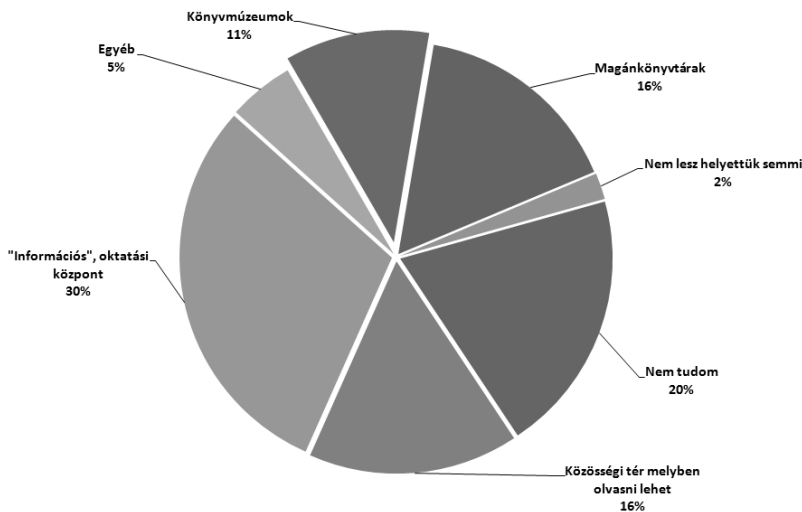
15. kérdés: *Mi a véleménye, a távoli jövőben (20-50 év múlva) lesznek még hagyományos, papíralapú könyvtárak?*

A fent megfogalmazott kérdésre adott válaszok alapján sem kell aggódni a könyvtárak létjogosultságát illetően. A minta 79 százaléka vélekedik úgy, hogy 20-50 év múlva is lesznek még hagyományos, papíralapú dokumentumokat gyűjtő könyvtárak.

16. kérdés: *Ha nem, akkor milyen intézmények lesznek helyettük?*

A könyvtár – mint közösségi tér – sosem fog megszűnni, bármennyire is változik körülöttünk a világ, 30 százalék teszi le a voksot amellet, hogy a könyvtár a jövőben információs és oktatási központként fog funkcionálni, 16 százalék szerint magánkönyvtárak lesznek, szintén 16 százalék gondolja úgy, hogy a könyvtár közösségi térként funkcionál majd.

Ha nem lesznek könyvtárak mi lesz helyettük?

17. kérdés: Mi a véleménye az elektronikus könyvtárakról?

Az elektronikus könyvtár jól kiegészíti a hagyományos könyvtárakat (26%). Fontos megjegyezni, hogy kiegészíti, tehát nem veszi át a helyét. Nem meglepő, hogy 22 százalék vélekedik úgy, hogy az elektronikus könyvtár hasznos, mert sok információ kis helyen is elér. 18 százalék gondolja úgy, hogy az elektronikus könyvtár által gyorsabban hozzáfér az információhoz. Számsorainkból kitűnik, hogy 8 százalék nem tartja jó dolognak az elektronikus könyvtárat, mert az leépíti a közösséget. Szintén 8 százalék vélekedik úgy, hogy a digitális könyvtár digitális kompetenciát kíván. Azonos mennyiségű válaszadótól (7%) érkezett az a válasz, miszerint az elektronikus könyvtárnak olyannak kell lennie, amelyet, az átlagosat meg nem haladó számítógépes készségekkel rendelkező egyén is menedzselni tud, és hogy az elektronikus könyvtár kiszorítja majd a hagyományos könyvtárakat. Csupán 3 százalék gondolja, hogy az elektronikus könyvtár nem jó dolog, mert áram-, e-book olvasó-, internet- stb. függő, bármelyik hiányában „nem működik”.

Ne felejtjük el, hogy hagyományos könyvtár nélkül nincsen elektronikus könyvtár.

18. kérdés: Mit gondol mi történt...?

Ez a kérdés a szövegértésre irányult. Kányádi Sándor *Ballada*¹⁶ című versét idéztem, és arra voltam kíváncsi, hogy a válaszadó mit olvas ki a sorokból.

*Guggol a kúton a gyerek, kezében kortyol a korsó.
Kék szárnyú pillangó libeg a kút fölé – Jaj, a korsó!
Koccan a korsó, csobban a víz,
- azon mereng a lepke: a gyűrűző vízre szálljon-e vagy a cserepekre.*

A balladai tömörségű szövegben apró rezdülések „mesélnek”. A korsó összetörik, a csobbanó víz viszont félreérthetetlenül utal arra, hogy a gyermek eközben elmerül a kút

vizében. Tragédia történt. A 219 válaszadó közül csupán 5 fő (1,8%) olvasta ki a sorok mögül ezt a következményt. Kányádi Sándor verse nagyon jól példázza, hogy egy rövid vers is lehet nagyon nehéz; a szöveg megértéséhez a „szöveg mögé” kell látni. A szövegértés fejlesztése pedig társadalmi, könyvtári feladat.

III. Olvasási szokások

19. kérdés: Milyen gyakran olvas Ön?

Könyv olvasónak azt tekintem, aki legalább egy könyvet olvas évente. A diagram az olvasásgyakoriságot szemlélteti.

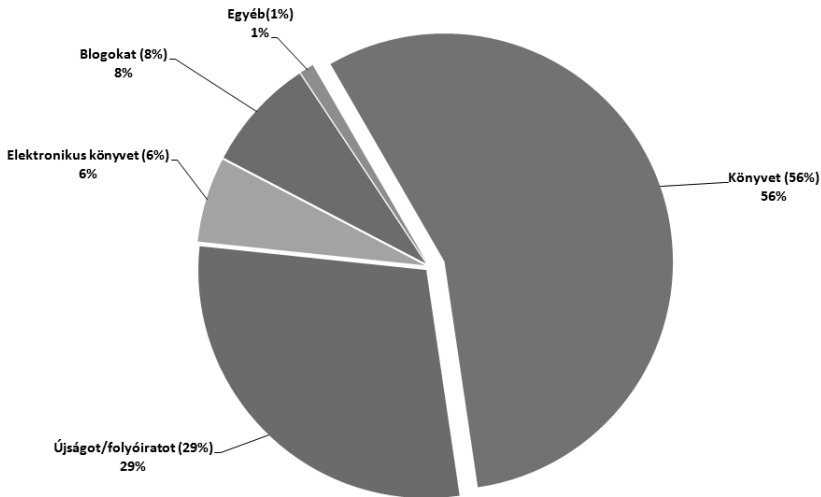
A nem olvasók közül jelentősebb számú a férfi, mint a nő. A 18-25 év közöttieket rendszeres könyv olvasóknak mondhatjuk. A válaszadók 4 százaléka nem olvas könyvet csak sajtóterméket.

20. kérdés: Miért olvas Ön?

Az olvasás érték környezetének vizsgálata során megállapítható, hogy a minta 20 százaléka szórakozásból olvas. 14 olvas ismeretek bővítése céljából. Magasabb arányt (13%) ért el a minta azon csoportja, amely intelligenciáját, szellemi érettségét szeretné növelni az olvasás által. Az értékek közül azonos arányban (12%) került megjelölésre a több információhoz való jutás, és az olvasás mint pihentető tevékenység. 9 százalék olvas szókincs bővítés céljából, 8 az élethosszig tartó tanulás céljából. A figyelem, a memória, a gondolkodás fejlesztése a válaszadók 6 százalékának célja, és 5 százalék olvas azért, mert az olvasás elősegíti a nyelvi tudatosság fejlődését.

21. kérdés: Mit szokott leggyakrabban olvasni?

Mit szokott Ön leggyakrabban olvasni?

22. kérdés: Milyen jellegű dokumentumokat kölcsönözne elektronikus formában?

A válaszadók 70 százalékban jelölték meg a szakirodalmat, és csak 30 százalékban a szépirodalmat. Elképzelhetőnek tartom, hogy a szépirodalomhoz az olvasók többsége a pihenést társítja, ezért azt szívesebben olvassa, kölcsönzi hagyományos papíralapon. Legnagyobb arányban (76%) a 36-50 év közötti korosztály kölcsönözne szívesen szakirodalmat elektronikus formában.

23. kérdés: Kérem, jelölje meg, mennyire tartja fontosnak az olvasás népszerűsítését!

A válaszadók 79 százaléka vélekedik úgy, hogy az olvasás népszerűsítése nagyon fontos. 15 százalék szerint fontos, 5 százalék számára közömbös, és 1 százalék egyáltalán nem tartja fontosnak az olvasás népszerűsítését.

24. kérdés: Milyen összeget tud éves szinten könyvvásárlásra fordítani?

Ami a könyvvásárlást illeti, úgy gondolom, a könyv értékszimbólum, sokat elárul tulajdonosáról. Az alábbi adatsorokból kiolvasható, hogy a könyv nem marad távol az otthonoktól. A válaszadók 34 százaléka évente tíz- és húszezer forint közötti összeget fordít könyvvásárlásra. Amennyiben a könyvek átlagárát 3-4 ezer forint között számoljuk, úgy ebből az összegből minimum 2, maximum 6 könyvet vásárol a minta 34 százaléka. 33 százalék fordít három és tízezer forint közötti összeget könyvvásárlásra. Örvedetes, hogy nagyobb arányban (22%) költenek húszezer forint feletti összeget könyvvásárlásra, mint háromezer forint alatt.

Összeg	%
0-3000 Ft	11
3001-10. 000 Ft	33
10.001-20.000 Ft	34
20.000 Ft felett	22
Összesen:	100

IV. Információs műveltség

25. kérdés: Mennyire tartja igaznak önmagára vonatkoztatva az alábbi állítást?

Az állításokat ötfokozatú skálán kellett a válaszadóknak értékelniük. Az eredmény szerint azt mondhatjuk, hogy a megkérdezettek általában önmagukra igaznak tartják az alábbi állítást.

„Az információs műveltség a felnőttkori kompetenciák központi eleme. Alapja az írás, az olvasás, numerikus képességek, amelyre ráépülnek az információs és kommunikációs technológia, média képességek, kommunikációs eszközök és hálózatok használatának képessége. Ezen szintek felett helyezkednek el az információs műveltségi képességek, melyek magukba foglalják az információ felismerésének, az információ megkeresésének, visszakeresésének és hasznosításának képességét, a tudás kommunikálása során a szellemi tulajdon tiszteletben tartását.”¹⁷

Az információs műveltséggel kapcsolatban a válaszadók 34 százaléka önmagára vonatkoztatva teljesen egyetért az állítással. A válaszadók 46 százaléka az ötös skálán négyesre értékelte önmaga információs műveltségét. 18 százalék minősítette önmagát közepesen műveltnek és 1 százalék véli úgy, hogy mérsékelten rendelkezik információs műveltséggel. Egy fő egyáltalán nem tartja önmagára vonatkoztatva igaznak a fenti állítást.

26. Mennyire tartja fontosnak az információs műveltséget?

A kérdésre adott válaszokat pozitívnak vélem, hiszen a válaszadók több mint fele (55%) úgy véli, az információs műveltség nagyon fontos; fontosnak tartja 35 százalék, közömbösnek 7, nem fontosnak 2, egyáltalán nem fontosnak 0 százalék.

27. kérdés: Tanulás során az alábbi források közül melyiket használja leggyakrabban?

Az információs műveltséggel rendelkező hallgató felismeri a lehetséges források különböző formátumainak pl. adatbázisok, weboldalak, adatgyűjtemények, audiovizuális formák, könyvek értékét és különbségét. A cikkeknek és a könyveknek a tudományossága hivatkozások és idézetek tükrében mérhető: publikációk száma, idézetek száma, megosz-

lása stb. A válaszadók legnagyobb aránya – úgy tűnik – ezzel tisztában van, hiszen a többség a könyveket, enciklopédiákat, lexikonokat hívja elsősorban segítségül tanulás során.

Tanulás során az alábbi források közül melyiket használja leggyakrabban?	%
Könyvek enciklopédiák, lexikonok (online és nyomtatott formában)	29
Keresőmotorok (Google, Yahoo stb.)	28
Könyvtári katalógusok	10
Közösségi oldalak (pl. Facebook)	6
Videó megosztó oldalak (pl. You Tube)	4
Wikipédia	15
Kormányzati oldalak	4
Blogok	4

A könyvtári katalógusok kapcsán érdekes eredmény született. Csupán 10 százalék válaszolt úgy, hogy tanulás során forrásként a könyvtári katalógust használja. Érdekes lenne megvizsgálni, ennek tükrében, hogy a könyveket hol és hogyan választják ki. Ami – véleményem szerint – ez esetben fontos, hogy az egyes internetes forrásokon az információk nem kerülnek rendszerezésre, kivéve az online könyvtári katalógust. A könyvtárosok szaktudása biztosítja a felhasználók számára a hasznos internetes források értékelését és kiválasztását is. Úgy gondolom, az interneten elérhető online dokumentumok használata során is szükséges a hagyományos könyvtári dokumentumok osztályozásának ismerete.

28. kérdés: *Mi a véleménye, a könyvtár az információs műveltség „szentélye”?*

Az idevonatkozó adatok közül igazán figyelemre méltó, hogy a megkérdezettek 72 százaléka kifejezetten az információs műveltség „szentélyének” tartja a könyvtárat és csak 20 százalék válaszolt úgy, hogy a könyvtár nem az. Ilyen gondolkodási környezetben az könyvtárak jövője miatt nem kell aggódni.

29. Egyéb észrevétel, javaslat, ellenérzés?

Az utolsó kérdés volt számomra a legérdekesebb, legszemélyesebb és sok esetben nagyon informatív. A válaszadók megfogalmazhatták észrevételeiket, javaslataikat, ellenérzéseiket.

Ellenérzések

„Amikor iskolába jártam rendszeresen látogattam könyvtárat. Nem csak az adott téma miatt, egyébként is. Ma már sajnos, nem járok könyvtárba, és könyv is csak a nyaralások alatt van a kezem-

ben. Az egyetem alatt annyit kellett olvasni, hogy talán kényelmesebb lettem és az interneten megnézem, amire szükségem van.”

„A könyvtárak általános látogatottsága szerintem csökken. Ha valakinek szakmai információra van szüksége, azt általában egy-két kivételtől eltekintve megtalálja a neten. Én nem sokat keresek szépirodalmat, de feltételezem, erre is jó forrás a net.”

„A tudás fontos, a műveltség kevésbé. Különbséget kell tenni...”

„Mindenképpen szeretném leírni, hogy a könyvtárak nagyon fontosak és azok is maradnak, legalábbis nagyon remélem. Viszont azt a tényt nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az internet sokkal kényelmesebb, mint a könyvtár. Mert ha például ismeretem bővítése céljából meg akarom tudni, hogy mikor volt a muhi csata, és kik harcoltak ott, és ezek után meg szeretném nézni, hogy mi a felépítése egy belső égésű motornak, nagyon valószínű, hogy ugyanabban a könyvtárban nem fogom megtalálni, nem beszélve arról, hogy el is kell mennem ottbórról egy könyvtárba, hogy ezeket megtudjam. Viszont, ha egy bizonyos szakirányba szeretnék fejlődni, pl. el akarok végezni egy egyetemet, akkor a legjobb hely az egyetem könyvtára, ugyanis azt az ismeretanyagot, ami az egyetem könyvtárában rendelkezésre áll, biztos, hogy nem fogom tudni megszerezni az internetről. Véleményem szerint az iskolák könyvtárát nem fogja kiszorítani az internet.”

„Én rendszeresen olvasok, de nem sikerül elolvasni szerintem évi 12 könyvet. Egyszerűen a 3 gyerek mellett van, hogy csak pár perc idő jut könyvre, de ettől még rendszeresen olvasok.”

„A könyvtár egy olyan hely, ahol az emberek tudnak kapcsolatot teremteni, tartani, legalább ott nem nyomkodják a telójukat, és elérhető is. Olvasni rengetegen szoktak, szerencsére egyre többen. Az oktatással nagyon nagy probléma van, mint a médiával is, ami butít, összefüggéseket nem látják és nagyon buták az emberek. Többen vennének könyvet, ha nem 3000 Ft lenne egy. Jó munkát!”

Pozitív visszajelzések, vélemények

„Nagyszerűnek tartom a témaválasztást, fontos témakör, érdemes ezzel foglalkozni!”

„Lehetetlen, hogy meghaljon a könyvtár, mint intézmény. Akkor kulturális fórummá kell váljon, teret és otthont adnia felnőttek és GYEREKEK érdeklődésének, előadásoknak és beszélgetéseknek.”

„Zendül a lelkem, ha ülök és csendesen olvasok. Szavaknak ereje, mondatoknak fénye világít. Hangoknak zenéje, betűknek körtánca körbefog. Táncol a lelkem, és örömtől sikongva felkiált. Rejtélyek, képek, árnyak és fények kinyílnak. Szárnyal a szívem, otthonra letem magamban.”

„Szükség van rá, a bangulata miatt, mert egy könyvtár, az könyvtár, semmi másból nem hasonlítható.”

„Igenis fontos a személyes kontaktus mind a könyvtárral, mint intézménnyel, mind a könyvtárossal, mint a kulturális információk szakavatott közvetítőjével. Egy könyv sokkal inkább képes megérinteni az ember lelkét, mint egy film. Merőben más élmény, sokkal személyesebb kapcsolat.”

„Nagyobb vonzókört ajánlok, minél több embert be tudjanak csalogatni, olvasást megszerettetni.”

„A könyvtárnak sajátos hangulata van, amit nem tud pótolni semmi. Nem szabad, hogy megszűnjene!”

„Még több olvasást népszerűsítő program kellene.”

„Gratulálok a témaválasztásához, sok sikert kívánok!”

„A könyvtár olyan, mint az édesanya. A legfontosabb dolog a világon. Még akkor is, azzal együtt is, hogy felnőve épp szüleinket hagyjuk el. De vannak pillanatok, amikor csak rájuk számíthatunk. Ezek az életpillanatok örökké belénk égnek. Mint egy jó könyv, egy jó történet, egy jó zene, egy kedves könyvtáros (még a gyermekkorból), egy gyors szolgáltatás az egyetemi időben, olvasótábor, vagy csak egy kedves délután irodalmi beszélgetéssel. A könyvtár „anya” akkor segít, amikor éppen kell! És ez jó.”

Konklúzióként megállapítható, hogy a könyvtár a társadalom megbecsült intézménye, jövőjét tekintve bizakodóak lehetünk. Az olvasás nagyon fontos tevékenység, és a válaszadók többsége rendszeresen olvas. Úgyszintén beigazolódott, hogy a közeljövőben (20-50 év távlatában) még a válaszadók többsége szerint biztosan lesznek könyvtárak. A gyerekek és a könyv, az olvasás kapcsolatának megteremtése, életben tartása, igényfelkeltése kell hogy legyen a könyvtár alapvető feladata. Helyi szinten a költségvetések elosztásakor nagy figyelmet (és több pénzt) kellene biztosítani a könyvtáraknak, hogy széles körű, naprakész információs bázissal rendelkezzenek, hogy lehetőségük legyen megfelelő környezetben minőségi szolgáltatásokat nyújtani, hogy még vonzóbbá váljanak a lakosság számára. A legfontosabb, hogy a könyvtár könnyen elérhető, információs, tanulási, kikapcsolódási igényeiknek is megfelelő intézmény maradhat és marad is – a megkérdezettek és a magam véleménye szerint is.

JEGYZETEK

1. Kivonat: Kilar Tímea: Könyvtár határon innen és túl, az olvasás és az információs műveltség jelentősége, Esztergom, Diplomamunka, PPKE VJK, 2014.
2. A továbbiakban: KSH
3. Központi Statisztikai Hivatal: Kulturálódási szokásaink: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kult_szokasok.pdf, (Utolsó letöltés: 2014. február 9. 20:15)
4. Gereben Ferenc: Olvasáskultúra és identitás, Budapest, Lucidus Kiadó, 2005.
5. Piackutatás: <http://piackutatas.blogspot.sk/2013/02/fiatalok-olvasasi-szokasai.html>, (Utolsó letöltés: 2014. február 9. 21:22)
6. NOP World Culture Score(TM) Index Examines Global Media Habits, <http://www.prnewswire.com/news-releases/nop-world-culture-scoretm-index-examines-global-media-habits-uncovers-whos-tuning-in-logging-on-and-hitting-the-books-54693752.html>, (Utolsó letöltés: 2014. március 3. 0:48)
7. Központi Statisztikai Hivatal: Kulturálódási szokásaink: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kult_szokasok.pdf, (Utolsó letöltés: 2014. február 9. 20:15)
8. HÍR24.hu: http://fn.hir24.hu/itthon/2005/12/05/funkcionalis_analfabeta_magyar_gyerek?action=PrintPage (Utolsó letöltés: 2014. február 12. 20:53)
9. Perjési Vera: Aki keres, az talál, <http://ki.oszk.hu/kf/2012/03/aki-keres-az-talal-kutatas-es-informacioszerzes-a-digitalis-korban-konyvtaron-innen-es-tul/>, (Utolsó letöltés: 2014. február 15. 06:30)
10. A. Jászó Anna: Csak az ember olvas. Az olvasás tanítása és lélektana. Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2003. 8. p.
11. Eurostat Pocketbooks Cultural Statistics 2011. p. 162. „In nearly all countries under review, more than half of respondents aged 25–64 years declared having read at least one book in the last 12 months. This proportion reached 80 % or more in Sweden and Finland. As for the number of books read, inland, Sweden, Estonia and Latvia recorded the highest shares of persons who read more than 12 books per year.”
12. Nagy Attila nyomán saját szerkesztés, http://www.tanszertar.hu/eken/2006_04/na_0604.htm, (Utolsó letöltés: 2014. február 15. 21:40)

13. Pew Reserch Internet Project: Snapshot of Reading in America in 2013. <http://www.pewinternet.org/2014/01/16/a-snapshot-of-reading-in-america-in-2013/> (Utolsó letöltés: 2014. március 11. 21:56)
14. Könyvtártudományi Intézet: http://www.slideshare.net/Konyvtartudomanyi_Intezet/librariy2013j-28412160, (Utolsó letöltés: 2014. március 11. 14:38)
15. Dr. Varga Katalin egyetemi docens e-mail váltás, 2014. február 10-én. „*A kutatás még javában zajlik, egyelőre csak részeredmények vannak. Elkészült a portálunk, de még teszttel verzióban van, nincs rajta sok tartalom.*”
16. Kányádi Sándor: Ballada. <http://mek.oszk.hu/kiallitas/erdelyi/kanyadi.htm>, (Utolsó letöltés: 2014. Február 1. 21:50)
17. Cutts, Ralph - Lau, Jesus: Az információs műveltség indikátorai felé. = Könyv és Nevelés 2010. 1-40. p.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Adamikné Jászó Anna: Az olvasás múltja és jelene. Budapest, Trezor Kiadó, 2006.
- Adamikné Jászó Anna: Csak az ember olvas. Az olvasás tanítása és lélektana. Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2003.
- Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Budapest, Balassi Kiadó, 2008.
- Bényei Miklós: Helyismeret, helytörténet. Felsőoktatási jegyzet. Eger, EKF Líceum Kiadó, 2008.
- Bérciné Juhas Júlia: Piackutatás a gyakorlatban. Budapest, CO-NEX Könyvkiadó, 1996.
- Bajusz Klára - Németh Balázs: Felnőttoktatási felfogások a 20. században. In: Andragógiai szöveggyűjtemény 1. köt. Pécs, Publikon Kiadó, 2011.
- Bakacsi Gyula: Szervezeti magatartás és vezetés. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2001.
- Barbier, Frédérick: A könyv története. Budapest, Osiris Kiadó, 2006.
- Csizmady Adrienne – Schmidt Andrea: Az élethosszig tartó tanulás története. In: Európai Magyarország 2007, Budapest, MTA, 2007.
- Cutts, Ralph – Lau, Jesus: Az információs műveltség indikátorai felé. = Könyv és Nevelés, 2010. 1-40. p.
- Dán Krisztina – Tóth Gyula: Könyvtár az iskolában. Budapest, Fővárosi Pedagógiai Intézet, 1995.
- Dánielné Matus Erzsébet: Őseim emlékére. Fejezetek Nána történetéből. Budapest, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2013.
- Demeter Kinga: A kompetencia kihívások és értelmezések. Budapest, Országos Közoktatási Intézet, 2006.
- Eco, Umberto: Hogyan írjunk szakdolgozatot? Budapest, Gondolat Kiadó, 1992.
- Élethosszig tartó tanulás mindenkinek, A tanuló társadalom létrehozásának stratégiái. British Council szeminárium szakmai jelentés, Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság, 2001.
- Faure, Edgar: Learning to be. The world of education today and tomorrow. Paris – London, UNESCO – Harrap, 1972.
- Gereben Ferenc: Olvasáskultúra és identitás. Budapest, Lucidus Kiadó, 2005.
- Gereben Ferenc – Lőrincz Judit – Nagy- Attila – Vidra Szabó Ferenc: Magyar olvasáskultúra határon innen és túl. Budapest, Közép-Európa Intézet, 1993.
- Gereben Ferenc: Könyv, könyvtár, közönség. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1998.
- Horváth Tibor – Papp István: Könyvtárosok kézikönyve 3. köt. Budapest, Osiris Kiadó, 2003.
- Horváth Tibor – Papp István: Könyvtárosok kézikönyve 4. köt. Budapest, Osiris Kiadó, 2003.
- Kiszl Péter: Trendek a hazai és nemzetközi könyvtárügyben. Eger, Líceum Kiadó, 2013.
- Magyar Közlöny, 66. sz. 2012. június 4. 28. p.

- Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Budapest, Gondolat Kiadó, 1975.
- Nagy Attila: Olvasásfejlesztés, könyvtárhasználat, kritikus gondolkodás. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2001.
- Pedagógia lexikon. (Szerk. Báthory Zoltán, Falus Iván). Budapest, Keraban Könyvkiadó, 1997.
- Szávai Iлона: Olvasni jó. Budapest, Pont Kiadó, 2009.
- Szávai Iлона: Az olvasás védelmében. Budapest, Pont Kiadó, 2010.
- Skaliczki Judit: Az első lépésektől a könyvtár stratégiai tervének elkészítéséig. Budapest, Könyvtári Intézet, 2007.
- Szűcs Katalin: Magyar iskolák (Cseh)Szlovákiában 1944-től napjainkig, a kulturális élet fontosabb vonatkozásaival, Diplomamunka, Esztergom, PPKE VJK, 2012.
- Ungváry Rudolf – Vajda Erik: Könyvtári információkeresés. Budapest, Typotex Kiadó, 2002.
- Vass Vilmos: A kompetencia fogalmának értelmezése. In: A kompetencia kihívások, értelmezések. (Szerk. Demeter Kinga). Budapest, Országos Közoktatási Intézet, 2006.
- Vidra Szabó Ferenc: Könyvtári partnerkapcsolatok, kommunikációs kérdések. Budapest, Könyvtári Intézet, 2008.
- Voit Krisztina: Fejezetek a közgyűjtemények és a könyvkiadás történetéből. Budapest, Argumentum Kiadó, 2005.
- Z. Karvalics László: Bevezetés az információtörténelembe. Budapest, Gondolat – Infonia Kiadó, 2004.
- Zágorec-Csuka Judit: A szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárak stratégiája és menedzsmentje. Pilsövörösvár, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2012.

ELEKTRONIKUS FORRÁSOK A HIVATKOZÁSOK SORRENDJÉBEN

- Kányádi Sándor: Ballada <http://mek.oszk.hu/kiallitas/erdelyi/kanyadi.htm>, (Utolsó letöltés: 2014. február 1.21:50)
- Központi Statisztikai Hivatal: Kulturálódási szokásaink: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kult_szokasok.pdf, (Utolsó letöltés: 2014. február 9. 20:15)
- Piackutatás: <http://piackutatas.blogspot.sk/2013/02/fiatalok-olvasasi-szokasai.html>, (Utolsó letöltés: 2014. február 9. 21:22)
- NOP World Culture Score(TM) Index Examines Global Media Habits, <http://www.prnewswire.com/news-releases/nop-world-culture-scoretm-index-examines-global-media-habits-uncovers-whos-tuning-in-logging-on-and-hitting-the-books-54693752.html>, (Utolsó letöltés: 2014. március 3. 0:48)
- HÍR24.hu: http://fn.hir24.hu/itthon/2005/12/05/funkcionalis_analfabeta_magyar_gyerekek?action=PrintPage (Utolsó letöltés: 2014. február 12. 20:53)
- Perjési Vera: Aki keres, az talál, <http://ki.oszk.hu/kf/2012/03/aki-keres-az-talal-kutatas-es-informacioszerzes-a-digitalis- korban-konyvtaron-innen-es-tul/>, (Utolsó letöltés: 2014. február 15. 06:30)
- Nagy Attila nyomán saját szerkesztés, http://www.tanszertar.hu/eken/2006_04/na_0604.htm, (Utolsó letöltés: 2014. február 15. 21:40)
- Pew Reserch Internet Project: Snapshot of Reading in America in 2013. <http://www.pewinternet.org/2014/01/16/a-snapshot-of-reading-in-america-in-2013/> (Utolsó letöltés: 2014. március 11. 21:56)
- Könyvtártudományi Intézet: http://www.slideshare.net/Konyvtartudomanyi_Intezet/library2013j-28412160, (Utolsó letöltés: 2014. március 11. 14:38)